

розгортання послідовності події здебільшого в мовленнєвому плані, з мінімальним її опредмечуванням через предметні ігрові дії, які імітують функції заданого через подію персонажу.

На думку Л. В. Артемової, в сюжетно-рольовій грі існують два типи стосунків: організаційні і рольові. Кожному типу відповідає певна форма спілкування. Під час рольового спілкування діти в доступній формі засвоюють мовленнєвий матеріал, використовуючи мовленнєві зразки. В ігровій ситуації дитина охоче вступає у спілкування з дорослими та однолітками. Вступаючи в ігрову взаємодію, дорослий може керувати мовленнєвим розвитком дітей, оскільки він намагається поставити дитину в такі умови, які стимулювали б її до пошуку повних і влучних форм висловлювання. Рольове спілкування сприяє застосуванню точних граматичних конструкцій, оскільки діти намагаються точно та виразно передати текст. Дорослий демонструє зразки спілкування, робить його необхідним для самої дитини. У процесі гри діти домовляються про спільну гру, уточнюють задум, пояснюють, що саме вони роблять. При цьому мовлення, яке пояснює гру, завжди комусь адресоване. Відбувається спілкування дітей з дорослими та один з одним [1, с. 54].

Висновки. Отже, сюжетно-рольові ігри, як адекватний віковим особливостям дітей засіб, використовуються не тільки на корекційних фронтальних і індивідуальних заняттях, на прогулянках, а у всій системі корекційно-виховної роботи з дітьми. Роль логопеда у сюжетно-рольовій грі подвійна: з однієї сторони він керує пізнавальним процесом, організовує навчання дітей, з іншої – виконує роль учасника гри, партнера, направляє кожну дитину на виконання ігрових дій, а при необхідності дає зразок поведінки у грі. У процесі сюжетно-рольової гри логопед розвиває мовленнєву активність дітей, заохочує правильні відповіді на поставлені запитання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бозуш А. М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи / А. М. Бозуш, Н. В. Савінова. – Київ: Слово, 2012. – 304 с.
2. Бойченко Н. А. Сюжетно-рольові ігри дошкільників / Н. А. Бойченко, Г. И. Григоренко. – Киев : « Радянська школа », 1982. – 112 с.

3. Воспитание и обучение детей с расстройствами речи / под ред. С. С. Ляпидевского, В. И. Селиверстова. – М.: Просвещение, 1968. – 247 с.
4. Поніманська Т. І. Навчальний посібник / Т. І. Поніманська. – К.: Академвидав, 2006. – 456 с.

УДК 376.1-056.264-053.4:82-343:615.851.4

Л. Л. Стахова

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри логопедії

Д. П. Желєзняк

студентка спеціальності
«Корекційна освіта. Логопедія»
Сумський державний педагогічний
університет ім. А.С.Макаренка

КАЗКА ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглядається проблема удосконалення логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку за допомогою казки як засобу корекції мовленнєвих порушень.

В статті рассматривается проблема усовершенствования логопедической работы с детьми дошкольного возраста с помощью сказки как средства коррекции речевых нарушений.

The article examines the problem of improving speech therapy with preschool children through fairy tales as a means of correction speech disorders.

Ключові слова: мовленнєві порушення, казка, корекція, розвиток.

Ключевые слова: речевые нарушения, сказка, коррекция, развитие.

Key words: speech disorders, fairy tale, correction, development.

Постановка проблеми. На сьогодні в Україні спостерігається тенденція до зростання мовленнєвих порушень у дітей. Мовленнєві недоліки різноманітні, вони можуть виявлятися в порушенні граматичного ладу мовлення, бідності словникового запасу, у порушенні темпу і плавності мовлення тощо. Мовлення з раннього віку відіграє важливу роль у формуванні всіх психічних функцій дитини. Воно є найточнішою, дифе-

ренційованою функцією вищої нервової діяльності та психіки людини. Мовлення регулює поведінку людини, контролює її вчинки, думки, дії. Тому порушення мовлення негативно відбивається на всіх аспектах життя людини і впливає на загальний розвиток дитини. Саме такі діти потребують особливого підходу у навчанні та вихованні, корекційного впливу, особливих методик, засобів, прийомів і методів роботи.

Одним із засобів корекційного впливу на розвиток мовлення дітей є казка. Ця методика дає позитивні результати корекційної роботи з дошкільниками з вадами мовленням, що мають різноманітні емоційні, мовленнєві, комунікативні ускладнення [3].

В науково-методичній літературі багатьма авторами використовується термін «казкотерапія», існує велика кількість визначень поняття «казкотерапії», залежно від того в якій сфері і якими спеціалістами воно сформульоване. Т. Д. Зінкевич-Євстигнеєва дає кілька визначень поняттю «казкотерапія».

Казкотерапія – це лікування казками, ми маємо на увазі спільне з дитиною відкриття тих знань, які живуть у душі і є в даний момент психотерапевтичними; це процес пошуку сенсу, розшифровки знань про світ і системі взаємовідносин в ньому; процес утворення зв'язку між казковими подіями та поведінкою в реальному житті, процес перенесення казкових змістів у реальність; процес активізації ресурсів, потенціалу особистості; процес екологічного виховання дітей; процес об'єктивізації проблемних ситуацій; процес покращення внутрішньої природи й світу навколо; терапія середовищем, особливою казковою обстановкою, в якій можуть проявитися потенційні частини особистості, щось нереалізоване, може реалізуватися мрія, а головне, в ній з'явиться почуття захищеності і аромату таємниці [2].

Інші науковці під казкотерапією розуміють інтегровану діяльність, у якій дії уявної ситуації пов'язані з реальним спілкуванням, що спрямоване на самостійність, активність, творчість, регулювання дитиною власного емоційного стану [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Метод казкотерапії був

створений в 90 роки в Росії, біля витоків його розвитку стояли такі вчені нашого часу як Є. Романова, А. В. Гнезділов, Т. Ситько, Ю. Візки, Г. Миколаєва, Д. Протасова, Е. Тарасова, Т. Баязитова, Т. Карасьова, Т. Грабенко. У своїй роботі вони спиралися на досвід великих учених: Виготського, Ельконіна, Фрейда, Фром, Берна, Юнга [2].

Мета роботи – висвітлити особливості застосування казок як засобу корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Казка – це образне зображення життєвих реалій. Дії, що відбуваються в казках, можуть трапитися і в реальному житті, але не в буквальному смислі. За допомогою казкових сюжетів діти вперше опановують основні життєві принципи, можуть порівняти добрі та погані вчинки. Діти можуть самостійно вирішити, хто позитивний герой, а хто – негативний [5].

Українські народні казки розкривають перед дітьми влучність і виразність мови, показують, яка багата рідна мова гумором, живими і образними виразами. Вражаюча міць мовної творчості українського народу ні у чому не проявила себе з такою яскравістю, як в народних казках. Властива надзвичайна простота, яскравість, образність, особливість повторно відтворювати одні й ті ж мовні форми і образи змушують висувати казки як фактор розвитку зв'язного мовлення дітей.

Всеосяжний геній Пушкіна і той потребував впливу казки. І не тільки Пушкін, а й кожний письменник, знаходив зміст і силу у творчих надрах народу.

Горький говорить, що казки відкривали перед ним просвіт в інше життя, де існувала і, мріючи про краще життя, діяла якась вільна, безстрашна сила, що усна поезія трудового народу тієї пори, коли поет і робочий з'єдналися в одній особі, ця безсмертна поезія, родоначальниця книжкової літератури, дуже допомогла йому ознайомитися з чарівною красою і багатством нашої мови [4].

Казка дозволяє дитині усвідомити свої особистісні та мовленнєві проблеми, побачити різноманітні шляхи їх вирішення. Логопеди, що застосовують казки часто відмічають, що на свідомому

вербальному рівні дитина може і не сприймати казку, але позитивний ефект від роботи все одно є, тобто зміни відбуваються на підсвідомому рівні. При цьому одна й та сама казка по-різному впливає на кожну дитину [3]. Казка сприяє розвитку: активності, емоційності, творчості, зв'язного мовлення, активізації та збагачення словника, формуванню граматичного боку мовлення.

Визначають кілька видів народних і авторських казок.

1. Дидактичні казки, в яких одушевляються абстрактні символи, літери, цифри, звуки.
2. Психотерапевтичні казки, які допомагають дитині побачити свою проблему, ситуацію з іншого боку.
3. Психокорекційні казки, які позитивно впливають на поведінку дитини.
4. Медитативні казки, які розкривають особистісний потенціал дитини.

Казки можуть застосовуватися в різній інтерпретації: аналіз, твір, розповідь з наступними змалюванням сюжету, інсценування сюжету за допомогою лялькового персонажу, розігрування казки у пісочниці. Всі ці види роботи з казкою в групах компенсуючого типу для дітей з вадами мовлення мають бути спрямовані на розвиток та корекцію усного мовлення дітей. З цієї точки зору можна виділити наступні завдання:

- ✓ виділення слова з мовленнєвого потоку, розуміння значення слова, як одиниці мовлення;
- ✓ активізація і розвиток словника дитини;
- ✓ формування поняття про словотворення;
- ✓ розпізнавання смислових відтінків слів, ознайомлення з багатозначними словами;
- ✓ добір синонімів, антонімів, образних порівнянь;
- ✓ добір родової назви до ряду слів;
- ✓ відгадування загадок, користуючись методами активізації творчих здібностей;
- ✓ розуміння дітьми абстрактних, часових, просторових понять, слів з перенесеним значенням, фразеологічних виразів;
- ✓ добір символічних і рухових позначень до слів, спираючись на їх значення і

використання цих позначень на заняттях при заучуванні віршів;

- ✓ формування поняття про наголос, знаходження наголошеного складу;
- ✓ практичне ознайомлення з реченням: виділення речення з мовленнєвого потоку, знаходження межі речення, поділ речення на слова;
- ✓ складання речення з одного, двох, трьох слів за сюжетними та предметними малюнками і побудови його графічної моделі;
- ✓ складання речень, які відповідають даним графічним моделям;
- ✓ уміння відповідати на запитання (односкладна і повна відповідь, аргументація відповіді);
- ✓ уміння формулювати запитання і ставити їх перед товаришами, педагогом;
- ✓ уміння передавати зміст казки.

Центральний момент в роботі з казкою – добровільність участі дітей. Тому важливою є мотивація учасників, необхідно знайти адекватний спосіб залучення дітей до казки. В одному випадку це може бути образний текст, частівки, небилиці; у іншому – розглядання ілюстрації, відгадування загадок про казкових героїв. Необхідно, щоб дитина відчула уважне ставлення з боку логопеда.

Не всі діти відразу беруть участь у казковій грі. Деякі з них спочатку спостерігають з боку за тим, що відбувається, і лише згодом у них виникає бажання самим брати участь у цікавому видовищі.

До проведення корекційної роботи за допомогою будь-якої казки діти ознайомлюються з цією казкою. Це потрібно для отримання цілісного уявлення від її тексту. Крім того, при повторній зустрічі з казкою дітям з мовленнєвими порушеннями буде легше зосередитися на лексиці, що характеризує зовнішній вигляд героя, виразно відобразити в міміці, русі емоційний стан персонажа.

Залежно від своєї мети казки можуть бути діагностичними, корегувальними і психотерапевтичними.

Діагностичні казки застосовуються на початковому етапі, оскільки дозволяють діагностувати, виявити певні властивості

особистості, проблеми, рівень розвитку необхідних знань про навколишню дійсність, життєві цінності тощо.

Після проведення діагностики використовують казки, основною метою яких є корекція, тобто зміна, розвиток необхідних навичок, умінь, набуття знань, що можуть допомогти дитині надалі.

Психотерапевтичні казки можуть застосовуватися як на завершальному етапі казко терапії, так і на будь-якому іншому. Тобто вони можуть бути використані замість коригувальних, або замість діагностичних. Основним завданням психотерапевтичних казок є дія не безпосередньо на образ мислення людини або її поведінки, а на сферу її несвідомого, тобто на її духовну складову. Вони не дають конкретних готових відповідей на запитання, що хвилюють людину, а дозволяють їй самій знайти їх.

Висновки. Виховання казкою – це не один окремих сеанс, а копітка робота з певною метою. Вони дають кожній людині, а особливо дитині з мовленнєвими вадами те, що необхідно: свободу думок, бажань, дій, почуттів; можливість розвитку зв'язного мовлення; збагачення кількісного та якісного словника тощо. Казки допомагають подолати страхи, невпевненість, допомагають фантазувати, приймати нестандартні рішення та розуміти, що всього можна досягти, якщо є бажання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Путешествие в страну сказок, практическое пособие / Т.Д. Зинкевич-Евстигнеева. – М., 2004. – С 12-59.
2. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Основы сказкотерапии / Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева. – М.: 2005. – 80 с.
3. Кравченко А.І. Застосування засобів арт-терапії у роботі з дітьми, які мають особливості психофізичного розвитку: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / А.І.Кравченко, А.В.Литвиненко, К.О.Зелінська. – Суми: Видавництво Сум ДПУ імені А.С.Макаренка, 2012 – 183 с.
4. Макарова В. Н. Формирование готовности студентов к работе по развитию речи детей дошкольного возраста / В. Н. Макарова. – М.: 1996. – 234 с.
5. Шик Л. А. Казкотерапия в работе с дошкольниками/ Упор. Л. А. Шик, Г. В. Гаркуша, Л. В. Тур, О. А Рудик. – Х.: Вид. група «Основа», 2012. – 240 с.

УДК 376.1-056.264:371.335

Т. М. Царькова

вчитель-логопед

КУ Сумський ДНЗ №23 «Золотий ключик»

ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ В РОБОТІ З ДІТЬМИ, ЯКІ МАЮТЬ ВАДИ МОВЛЕННЯ

У статті підкреслюється актуальність та важливість проблеми використання моделей та наочного моделювання в корекційно-логопедичній роботі з дошкільниками.

В статье подчеркивается актуальность и важность проблемы использования моделей и наглядного моделирования в коррекционно-логопедической работе с дошкольниками.

The article emphasizes the relevance and importance of the problem of modeling and a visual simulation correction - of logopedic work with preschool children.

Ключові слова: модель, наочне моделювання, дошкільник.

Ключевые слова: модель, наглядное моделирование, дошкольник.

Key words: model, visual modeling preschooler.

Постановка проблеми. Чи помічали ви, з якою легкістю дитина запам'ятовує фрази з мультфільмів, рекламних роликів, слова з пісень? А скільки зусиль їй треба докласти для того, щоб запам'ятати віршик, правило чи таблицю множення? До того ж, вивчений віршик дитина забуває через тиждень – два, а улюблені фрази пам'ятає місяцями. Справа в тому, що діти сприймають та запам'ятовують інформацію через світ образів. В першому випадку основою для запам'ятовування стає яскравий образ, а в другому – нав'язана дорослим інформація. Перші 5-7 років права півкуля, відповідальна за уяву, розвивається у людини швидше за ліву, відповідальну за логічне та аналітичне мислення. Ось чому яскраві образи (картинки, символи, моделі тощо) так важливі у житті дітей. За допомогою яскравої дитячої уяви можна швидко і надовго запам'ятати потрібну інформацію.

Дошкільна освіта – це перша сходинка в системі освіти, тому основне завдання педагогів, які працюють з дошкільниками - формування інтересу